

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મુખ્ય ઈજનેર, રંજીત સાગર ડેમ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

શામ લાલ

૩ જુલાઈ, ૨૦૦૬

[અરિજિત પાસાયત અને લોકેશ્વર સિંહ પંતા, જે. જે.]

શ્રમ કાયદાઓ:

સમાપ્તિ-કામદારે તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસની સેવા

પૂર્ણ કરી છે તે સાબિત કરવા માટેનો બોજ-યોજાયો:તે કામદાર પર છે.

ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭-કલમ ૧૦-સંદર્ભ માંગવામાં
લાંબો વિલંબ-તેની અસર હેઠળનો સંદર્ભ:તે દરેક વ્યક્તિગત કેસની હકીકતો પર
નિર્ભર રહેશે-કાયદો કલમ ૧૦ હેઠળ યોગ્ય સરકાર માટે તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ
કરવા માટે કોઈ સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરતો નથી-પરંતુ આ શક્તિનો ઉપયોગ
કોઈ પણ સમયે કરી શકાતો નથી અને જે બાબતોનું સમાધાન થઈ ગયું હતું તેને
પુનર્જીવિત કરવા માટે-શક્તિનો ઉપયોગ વાજબી અને તર્કસંગત રીતે થવો જોઈએ.

વર્તમાન અપીલમાં વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો છે તે એ છે કે શું
ઉચ્ચ અદાલતે શ્રમ અદાલતના આદેશને જાળવી રાખવામાં ભૂલ કરી હતી કે
પ્રતિવાદી-કર્મચારીએ તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કે તેથી વધુ સમય
સુધી કામ કર્યું ન હતું તે સાબિત કરવાનો બોજ અપીલકર્તા-નોકરીદાતા પર છે અને
ઉચ્ચ અદાલતે એ હકીકતની દૃષ્ટિ ગુમાવી દીધી કે કામદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા
દાવામાં ખૂબ વિલંબ થયો હતો.

અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટ,

ઠરાવ્યુ૧. સાબિતીનો પ્રારંભિક બોજ કામદાર પર હતો કે તે દર્શાવે કે
તેણે ૨૪૦ દિવસની સેવા પૂર્ણ કરી છે. [૮૪-૭]

રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની, [૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. સી. ૨૫; એસેન ડેન્કી વિરુદ્ધ રાજીવ કુમાર [૨૦૦૨] ૮ એસ. સી. સી. ૪૦૦; રાજસ્થાન રાજ્ય ગંગાનગર એસ મિલ્સ મર્યાદિત વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૧૬૧; મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ફરીદાબાદ વિરુદ્ધ શ્રી નિવાસ, [૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૧૯૫; એમ. પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ હરિરામ, [૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૨૪૬; મેનેજર, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, બેંગ્લોર વિરુદ્ધ એસ. મણિ અને અન્ય, [૨૦૦૫] ૫ એસ. સી. સી. ૧૦૦; બટાલા સહકારી સુગર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સો સરન સિંહ, [૨૦૦૫] ૭ સુપ્રીમ ૧૬૫; સુરેન્દ્રનગર જિલ્લા પંચાયત વિરુદ્ધ દેહ્યાભાઈ અમરસિંહ, [૨૦૦૫] ૭ સુપ્રીમ ૩૦૭; આર. એમ. ચેલ્લી વિરુદ્ધ સહાયક કાર્યકારી ઇજનેર, [૨૦૦૬] ૧ એસ. સી. સી. ૧૦૬ અને ઓ. એન. જી. સી. લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ શ્યામલ ચંદ્ર ભૌમિક, [૨૦૦૬] ૧ એસ. સી. સી. ૩૩૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨. જ્યાં સુધી સંદર્ભ માંગવામાં વિલંબની વાત છે, ત્યાં સુધી સાર્વત્રિક ઉપયોગની કોઈ ફોર્મ્યુલા નિર્ધારિત કરી શકાતી નથી. તે દરેક વ્યક્તિગત કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે. કાયદો ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૧૦ હેઠળ યોગ્ય સરકાર માટે તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ સમયમર્યાદા નક્કી કરતો નથી. એવું નથી કે આ શક્તિનો ઉપયોગ કોઈ પણ સમયે કરી શકાય છે

અને જે બાબતોનું સમાધાન થઈ ગયું હતું તેને પુનર્જીવિત કરી શકાય છે.સત્તાનો ઉપયોગ વાજબી અને તર્કસંગત રીતે થવો જોઈએ.જે વિવાદ જૂનો છે તે કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભનો વિષય ન હોઈ શકે. વિવાદને ક્યારે જૂનો કહી શકાય તે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે.[૮૫-એચ; ૮૬-એ-ડી]

નેટુંગડી બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ કે. પી. માધવનકુટ્ટી અને અન્યો, [૨૦૦૦] ૨ એસ. સી. સી. ૪૫૫; એસ. એમ. નિલાજકર અને અન્યો વિરુદ્ધ ટેલિકોમ જિલ્લા વ્યવસ્થાપક, કર્ણાટક, [૨૦૦૩] ૪ એસ. સી. સી. ૨૭ અને મેસર્સ ભારત કોકિંગ કોલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સુદામડીહ કોલિયરીનું સંચાલન તેમના કામદારોનું પ્રતિનિધિત્વ રાષ્ટ્રીય કોલિયરી મજૂર સંઘ, [૨૦૦૬] ૧ સુપ્રીમ ૨૮૨ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

૩. સ્થિતિથી ઉપર, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો વિવાદિત ચુકાદો અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.જો પ્રતિવાદીને શ્રમ અદાલત અથવા ઉચ્ચ અદાલતના આદેશ અનુસાર પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેને ચૂકવવામાં આવેલ પગાર અને અન્ય ભથ્થાં વસૂલવામાં આવશે નહીં.[૮૭-એચ; ૮૮-એ]

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડીક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર
૩૨૫૩/૨૦૦૫.

સીડબ્લ્યુપી નંબર ૧૯૬૪૪/૨૦૦૨ માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને
હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૧૭/૨/૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ તરફથી કુલદિપ સિંહ, આર. કે. પાંડે અને અરુણ કે.
સિન્હા.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરિજીત પાસાયત, જે : આ અપીલમાં પડકાર એ છે કે પંજાબ અને
હરિયાણા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી
રિટ પિટિશનને ફગાવી દેવાના ચુકાદા સામે છે.વિવાદિત આદેશ દ્વારા એકલ
ન્યાયાધીશે શ્રમ અદાલત, ગુરદાસપુરના પીઠાસીન અધિકારી દ્વારા પસાર કરાયેલા
આદેશને સમર્થન આપ્યું હતું, જેમણે એવું માન્યું હતું કે કર્મચારીએ સમાપ્તિ પહેલાના
વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કે તેથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું ન હતું તે સાબિત કરવાનો
બોજ નોકરીદાતા પર છે.સમાપ્તિની કથિત તારીખ ૧૩/૧૧/૧૯૯૦ છે.પ્રતિવાદીના
જણાવ્યા અનુસાર, તેઓ નવેમ્બર, ૧૯૮૯માં જોડાયા હતા, જ્યારે અપીલકર્તા

અનુસાર તેઓ ઓગસ્ટ, ૧૯૯૯માં જોડાયા હતા.સંદર્ભ આપવાની માંગ ૧૫/૧૨/૧૯૯૯ એટલે કે લગભગ ૯ વર્ષના લાંબા સમયગાળા પછી કરવામાં આવી હતી.કામદારને માંગ નોટિસની તારીખથી એટલે કે ૨૫/૨/૧૯૯૩ થી તેની વાસ્તવિક પુનઃસ્થાપના સુધી સંપૂર્ણ વેતન મેળવવાનો હકદાર માનવામાં આવ્યો હતો કારણ કે ૧૩/૧૧/૧૯૯૦ થી કામદારોની સેવાઓની સમાપ્તિ ગેરકાયદેસર હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.

અપીલના સમર્થનમાં અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે સ્પષ્ટપણે એ હકીકતની દૃષ્ટિ ગુમાવી દીધી છે કે દાવો ખૂબ જ વિલંબિત હતો.ખાસ કરીને ઉઠાવવામાં આવેલી આ અરજી પર શ્રમ અદાલત દ્વારા કોઈ તારણ પણ નોંધવામાં આવ્યું ન હતું.વધુમાં શ્રમ અદાલતે ખોટી રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે સંબંધિત કર્મચારીએ સમાપ્તિની તારીખની તરત પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કે તેથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું ન હતું તે સાબિત કરવું એ નોકરીદાતાનું કામ હતું.

પ્રતિવાદી વતી કોઈ હાજરી નથી.

મોટી સંખ્યામાં કેસોમાં ડિસ્ટ્યાર્જ કરવાની જવાબદારીને લગતી કાયદાની સ્થિતિ વર્ણવવામાં આવી છે.રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની [૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. સી. ૨૫ માં, તે નીચે મુજબ યોજાયો હતો:

"૨.તાત્કાલિક કેસમાં, વિવાદને શ્રમ અદાલતમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હતું અને તેને કોઈ પણ છટણી વળતર ચૂકવ્યા વિના તેની સેવા સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.અહીં અપીલકર્તાએ આ સ્વીકાર્યું ન હતું અને દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું ન હતું.ટ્રિબ્યુનલે તેના ૧૦/૮/૧૯૯૮ તારીખના ચુકાદા દ્વારા એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યું હતું કે છટણીનું વળતર આપ્યા વિના સેવા સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદીએ ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હોવાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા ટ્રિબ્યુનલે જણાવ્યું હતું કે સેવા સમાપ્ત કરવામાં વાજબીપણું હોવાનું દર્શાવવાનો બોજ મેનેજમેન્ટ પર હતો અને કામદારનું સોગંદનામું તે સાબિત કરવા માટે પૂરતું હતું કે તેણે વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.

૩. અમે જે અભિપ્રાય લઈ રહ્યા છીએ તે માટે, અપીલકર્તા "ઉદ્યોગ"છે કે નહીં તે પ્રશ્નમાં જવાબની જરૂર નથી, જો કે ગુજરાત રાજ્ય વિરુદ્ધ

પ્રતાપસિંહ નરસિંહ પરમાર [૨૦૦૧] ૯ એસ. સી. સી. ૭૧૩ માં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે. અમારા મતે પ્રતિવાદીએ તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું હતું તે નક્કર પુરાવાના આધારે નક્કી કર્યા વિના વ્યવસ્થાપન પર જવાબદારી મૂકવા માટે ટ્રિબ્યુનલ યોગ્ય ન હતું.તે દાવેદારનો કેસ હતો કે તેણે આવું કામ કર્યું હતું પરંતુ અપીલકર્તા દ્વારા આ દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.તે પછી દાવેદાર એ બતાવવા માટે પુરાવા રજૂ કરવા માટે હતો કે તેણે હકીકતમાં તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.સોગંદનામું દાખલ કરવું એ માત્ર તેની તરફેણમાં તેનું પોતાનું નિવેદન છે અને તેને કોઈ પણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ માટે એવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે પૂરતા પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં કે એક કામદાર હકીકતમાં વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કરતો હતો.કામદાર દ્વારા ૨૪૦ દિવસ માટે પગાર અથવા વેતનની પ્રાપ્તિ અથવા આ સમયગાળા માટે નિમણૂક અથવા સગાઈનો આદેશ અથવા રેકૉર્ડનો કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો.માત્ર આ આધાર પર, એવોર્ડ અલગ રાખવામાં આવે છે.જો કે, વિભાગ વતી હાજર રહેલા શ્રી હેગડે જણાવે છે કે રાજ્ય ખરેખર કાયદાનું સમાધાન કરવામાં રસ ધરાવે છે અને પ્રતિવાદીને આજથી બે મહિનાની અંદર તે જ શરતો પર અનુકંપા આધારિત નોકરી

આપવામાં આવશે, જે તેની સમાપ્તિ પહેલા કથિત રીતે રોકવામાં આવી હતી.

આ નિર્ણયને એસેન ડેન્કી વિરુદ્ધ રાજીવ કુમાર[૨૦૦૨] ૮ એસસીસી ૪૦૦ માં અનુસરવામાં આવ્યો હતો.

રાજસ્થાન રાજ્ય ગંગાનગર એસ મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય[૨૦૦૪] ૮ એસ. સી. સી. ૧૬૧ માં, ફકરા ૬ માં આ સ્થિતિનો ફરીથી પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો:

"તે કામદારનો કેસ હતો કે તેણે સંબંધિત વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ કામ કર્યું હતું. અપીલકર્તા દ્વારા આ દાવાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો. તે દાવેદારને બતાવવા માટે પુરાવા રજૂ કરવા માટે હતું કે તેણે હકીકતમાં તેની સમાપ્તિ પહેલાના વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ સુધી કામ કર્યું હતું. તેમણે સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે. તે માત્ર તેનું પોતાનું નિવેદન છે જે તેની તરફેણમાં છે અને તેને કોઈ પણ અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલ માટે એવા નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે પૂરતા પુરાવા તરીકે ગણી શકાય નહીં કે હકીકતમાં દાવેદાર વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કરતો હતો. આ પાસાઓ રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની [૨૦૦૨]

૩ એસ. સી. સી. ૨૫)માં પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.૨૪૦ દિવસ માટે પગાર અથવા વેતનની રસીદનો કોઈ પુરાવો અથવા તે સંબંધમાં કોઈ આદેશ અથવા રેકૉર્ડ રજૂ કરવામાં આવ્યો ન હતો.માત્ર ચોક્કસ સમયગાળા માટે મસ્ટર રોલ રજૂ ન કરવો એ શ્રમ અદાલત માટે એવું માનવા માટે પૂરતું ન હતું કે કામદારે દાવો કર્યો હતો તેમ ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.

મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ફરીદાબાદ વિરુદ્ધ સિરી નિવાસ [૨૦૦૪]

૮ એસ. સી. સી. ૧૯૫ માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કામદાર પર એ બતાવવાનો બોજ હતો કે તે તેની કથિત છટણી પહેલા અગાઉના એક વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કરતો હતો.એમ. પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડ વિરુદ્ધ હરિરામ [૨૦૦૪]

૮ એસ. સી. સી. ૨૪૬ માં ફરરા ૧૧ માં ફરી આ સ્થિતિનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો:

"ઉપરોક્ત બોજો દૂર કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી અને શ્રમ અદાલતે આમ ઠરાવ્યા પછી, અમારા મતે, ઔદ્યોગિક અદાલત અને ઉચ્ચ અદાલતે માત્ર ભૂલથી દોરેલા પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ પર પુનઃસ્થાપનના આદેશને આધારે ભૂલ કરી હતી.આ તબક્કે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, ફરીદાબાદ વિરુદ્ધ સિરી નિવાસ જે. ટી. (૨૦૦૪) ૭ એસ. સી. ૨૪૮

ના કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપવો ઉપયોગી થઈ શકે છે, જેમાં આ અદાલત અમુક સંબંધિત દસ્તાવેજો રજૂ ન કરવા અંગે પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ કાઢવાના હાઈકોર્ટના દષ્ટિકોણ સાથે અસંમત હતી.આ અદાલતને તે સંબંધમાં આ કહેવાનું હતું:

"ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડે તેવા કેસમાં પણ કાયદાની અદાલત એવું માની શકે છે કે એવું ન પણ માની શકે કે જો કોઈ પક્ષ પાસે શ્રેષ્ઠ પુરાવા હોવા છતાં તે રજૂ ન કર્યો હોત, તો તે તેની દલીલો વિરુદ્ધ ગયો હોત.જો કે, આ બાબત અલગ હશે જ્યાં અદાલત દ્વારા નિર્દેશ હોવા છતાં પુરાવા રોકવામાં આવે છે.પુરાવા રજૂ ન કરવા માટે પ્રતિકૂળ અનુમાનની ધારણા હંમેશા વૈકલ્પિક હોય છે અને જે પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવું જરૂરી છે તેમાંથી એક એ છે કે તેમાં સામેલ તથ્યોની પૃષ્ઠભૂમિ.આમ, ધારણા ફરજિયાત નથી કારણ કે ઇરાદાપૂર્વક ઉત્પાદન ન હોવા છતાં, અન્ય સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોઈ શકે છે જેના પર આવા ઇરાદાપૂર્વકનું ઉત્પાદન ન કરવું કેટલાક વાજબી આધારો પર ન્યાયી સાબિત થઈ શકે છે.તાત્કાલિક કેસમાં, ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલે અપીલકર્તા સામે કોઈ પ્રતિકૂળ તારણ કાઢ્યું ન હતું.ખાસ કરીને

પ્રતિવાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાના સ્વરૂપને ધ્યાનમાં રાખીને આવું કરવું તેના અધિકારક્ષેત્રમાં હતું.

મેનેજર, રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, બેંગલોર વિરુદ્ધ એસ. મણિ અને અન્યો[૨૦૦૫] ૫ એસ. સી. સી. ૧૦૦ માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ફરીથી આ બાબત પર વિચારણા કરી હતી અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે તેણે ૨૪૦ દિવસની સેવા પૂર્ણ કરી છે તે બતાવવા માટે સાબિતીનો પ્રારંભિક બોજ કામદાર પર હતો. ટ્રિબ્યુનલનો મત કે બોજ નોકરીદાતા પર હતો તે ખોટો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું. બટાલા સહકારી સુગર મિલ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સોવરન સિંહ(૨૦૦૫) ૭ સુપ્રીમ ૧૬૫ માં તે નીચે મુજબ યોજાયો હતો:

"જ્યાં સુધી ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કરવાની જવાબદારીનો પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી આ અદાલતે રેન્જ ફોરેસ્ટ ઓફિસર વિરુદ્ધ એસ. ટી. હદીમાની [૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. સી. ૨૫ માં અવલોકન કર્યું છે કે જવાબદારી કામદાર પર છે.

સુરેન્દ્રનગર જિલ્લા પંચાયત વિરુદ્ધ દેહ્યાભાઈ અમરસિંહ(૨૦૦૫) ૭ સુપ્રીમ ૩૦૭માં પણ સ્થિતિની વિગતવાર તપાસ કરવામાં આવી હતી અને રેન્જ ફોરેસ્ટ

ઓફિસર, સિરી નિવાસ, એમ. પી. ઇલેક્ટ્રિસિટી બોર્ડના કેસો (ઉપરોક્ત)માં વ્યક્ત કરેલા અભિપ્રાયનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

આર. એમ. ચેલ્સી વર્સિસ ધ આસિસ્ટન્ટ એક્ઝિક્યુટિવ એન્જિનિયર[૨૦૦૬] ૧ એસ. સી. સી. ૧૦૬ માં, ઉપર ઉલ્લેખિત નિર્ણયોની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને તે નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યા હતા:

"આ અદાલતના ઉપરોક્ત નિર્ણયોનું વિશ્લેષણ કરતા, તે સ્પષ્ટ છે કે પુરાવા અધિનિયમની જોગવાઈઓ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧૦ હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડતી નથી. જો કે, સામાન્ય સિદ્ધાંતોને લાગુ કરવા અને વણવપરાયેલા ચુકાદાઓને વાંચવા પર, આપણે જોઈએ છીએ કે આ અદાલતે વારંવાર એવો મત રાખ્યો છે કે તેણે આપેલ વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું તે બતાવવા માટે સાબિતીનો બોજ દાવેદાર પર છે.આ બોજ માત્ર સાક્ષી પેટીમાં પગ મૂકનાર કામદાર પર જ છોડવામાં આવે છે.આ બોજ મૌખિક અને દસ્તાવેજી એમ બન્ને રીતે નક્કર પુરાવા રજૂ કરનાર કામદાર પર લાદવામાં આવે છે.દૈનિક વેતન મેળવનારની સેવાઓ સમાપ્ત થવાના કિસ્સામાં, નિમણૂક અથવા સમાપ્તિનો કોઈ પત્ર રહેશે નહીં.ત્યાં કોઈ રસીદ અથવા ચુકવણીનો પુરાવો પણ હશે નહીં.આમ મોટાભાગના

કિસ્સાઓમાં, કામદાર (દાવેદાર) માત્ર નોકરીદાતાને અદાલત સમક્ષ આપેલ સમયગાળા માટે નોમિનલ મસ્ટર રોલ, નિમણૂક અથવા સમાપ્તિ પત્ર, જો કોઈ હોય તો, વેતન રજિસ્ટર, હાજરી રજિસ્ટર વગેરે રજૂ કરવા માટે બોલાવી શકે છે. આખરે પ્રતિકૂળ અનુમાન લગાવવું તે પછી દરેક કેસની હકીકતો પર નિર્ભર રહેશે.જો કે ઉપરોક્ત નિર્ણયો એ સ્પષ્ટ કરે છે કે માત્ર સોગંદનામા અથવા દાવેદાર/કામદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા સ્વ-સેવારત નિવેદનો કામદાર પર કાયદા દ્વારા મૂકવામાં આવેલા બોજની ચૂકવણીની બાબતમાં તે સાબિત કરવા માટે પૂરતા નથી કે તેણે આપેલ વર્ષમાં ૨૪૦ દિવસ કામ કર્યું હતું.ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ વધુમાં જણાવે છે કે દાવેદાર કામદાર દ્વારા દમનની કોઈપણ અરજી વિના માત્ર મસ્ટર રોલ્સનું ઉત્પાદન ન કરવું એ ટ્રિબ્યુનલ માટે વ્યવસ્થાપન સામે પ્રતિકૂળ નિષ્કર્ષ કાઢવાનો આધાર નહીં હોય.છેલ્લે, ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ મૂળભૂત સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કરે છે, એટલે કે, બંધારણની કલમ ૨૨૬ હેઠળ ઉચ્ચ અદાલત શ્રમ અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તથ્યોના સહવર્તી તારણોમાં દખલ કરશે નહીં સિવાય કે તે વિફૂત હોય.આ કવાયત દરેક કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે.

ઓએનજીસી લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ શ્યામલ ચંદ્ર ભૌમિક[૨૦૦૬] ૧ એસસીસી ૩૩૭ માં તાજેતરના ચુકાદામાં ઉપરોક્ત સ્થિતિનું પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું.

જ્યાં સુધી સંદર્ભ માંગવામાં વિલંબની વાત છે, ત્યાં સુધી સાર્વત્રિક ઉપયોગની કોઈ ફોર્મ્યુલા નિર્ધારિત કરી શકાતી નથી.તે દરેક વ્યક્તિગત કેસની હકીકતો પર આધારિત હશે.

જો કે, આ અદાલતે કરેલા કેટલાક અવલોકનોની નોંધ લેવાની જરૂર છે.નેદુંગડી બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ કે. પી. માધવનકુટ્ટી અને અન્યો [૨૦૦૦] ૨ એસ. સી. સી. ૪૫૫માં ફરરા ૬માં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવી હતી:

"૬.કાયદો કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ યોગ્ય સરકાર માટે તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માટે કોઈ સમય મર્યાદા નક્કી કરતો નથી. એવું નથી કે આ શક્તિનો ઉપયોગ કોઈ પણ સમયે કરી શકાય છે અને જે બાબતોનું સમાધાન થઈ ગયું હતું તેને પુનર્જીવિત કરી શકાય છે.સત્તાનો ઉપયોગ વાજબી અને તર્કસંગત રીતે થવો જોઈએ.પ્રતિવાદીને સેવામાંથી બરતરફ કરવાના આદેશના લગભગ સાત વર્ષ વીતી ગયા પછી કેન્દ્ર સરકારે આ કેસમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ

કચો હોય તેવા કોઈ તર્કસંગત આધાર હોવાનું અમને લાગતું નથી.તે સમયે કોઈ ઔદ્યોગિક વિવાદ અસ્તિત્વમાં ન હતો અથવા પકડાયો હોવાનું પણ કહી શકાય નહીં.જે વિવાદ જૂનો છે તે કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભનો વિષય ન હોઈ શકે. વિવાદને ક્યારે જૂનો કહી શકાય તે દરેક કેસની હકીકતો અને સંજોગો પર આધાર રાખે છે.જ્યારે બાબત અંતિમ બની જાય છે, ત્યારે આપણને એવું લાગે છે કે વર્તમાન જેવા સંજોગોમાં કાયદાની કલમ ૧૦ હેઠળ સંદર્ભ આપવામાં આવે તે અસંગત છે.હકીકતમાં એવું કહી શકાય કે જ્યારે પ્રશ્નમાં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો તે સમયે કોઈ વિવાદ બાકી નહોતો.પ્રતિવાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલો એકમાત્ર આધાર એ હતો કે અન્ય બે કર્મચારીઓ કે જેમને સેવામાંથી બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા તેમને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા.કયા સંજોગોમાં તેમને બરતરફ કરવામાં આવ્યા હતા અને ત્યારબાદ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યા હતા તેનો ક્યાંય ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવવા માટે પ્રતિવાદી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી માંગ દેખીતી રીતે ખરાબ અને અસમર્થ હતી.

એસ. એમ. નિલાજકર અને અન્યો વિરુદ્ધ ટેલિકોમ જિલ્લા
વ્યવસ્થાપક, કાર્ગિલ [૨૦૦૩] ૪ એસ. સી. સી. ૨૭ માં નીચે પ્રમાણે સ્થિતિનું
પુનરાવર્તન કરવામાં આવ્યું હતું:(પેરા ૧૭ પર)

"૧૭.પ્રતિવાદી વતી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાઓ
દ્વારા વિવાદ ઉઠાવવામાં વિલંબને કારણે ઉચ્ચ અદાલત
અપીલકર્તાઓને રાહત આપવાનો ઇનકાર કરીને વાજબી હતી.અમે
સહમત ન થઈ શકીએ.મેસર્સ શાલીમાર વર્ક્સ લિમિટેડ વર્સિસ દેયર
વર્કમેન (સુપ્રા)એ. આઈ. આર. (૧૯૫૯) એસ. સી. ૧૨૧૭ માં
જણાવ્યા મુજબ, તે સાચું છે કે માત્ર ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ
વિવાદ ઉઠાવવા માટે મર્યાદા પૂરી પાડતો નથી, તેનો અર્થ એ નથી કે
વિવાદ કોઈપણ સમયે અને તેના વિલંબ અને કારણોને ધ્યાનમાં
લીધા વિના ઉઠાવી શકાય છે.ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલને વિવાદોના સંદર્ભ
માટે કોઈ મર્યાદા સૂચવવામાં આવી નથી, તેમ છતાં તે વાજબી છે કે
વિવાદો ઉભા થયા પછી અને સમાધાનની કાર્યવાહી નિષ્ફળ થયા
પછી શક્ય તેટલી વહેલી તકે તેનો સંદર્ભ આપવો જોઈએ, ખાસ કરીને
જ્યારે વિવાદો જથ્થાબંધ કામદારોની મુક્તિ સાથે સંબંધિત
હોય.મેસર્સ શાલીમાર વર્ક્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ તેમના કામદારો
(ઉપરોક્ત)એ. આઈ. આર. (૧૯૫૯) એસ. સી. ૧૨૧૭, નેદુંગડી

બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ કે. પી. માધવનકુટ્ટી અને અન્ય (ઉપરોક્ત)એ.
આઈ. આર. (૨૦૦૦) એસ. સી. ૮૩૯ માં મોટાભાગના જૂના
કામદારોની પુનઃનિયુક્તિ પછી પણ વિવાદ ઉઠાવવામાં ૪ વર્ષનો
વિલંબ જીવલેણ હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું, ૭ વર્ષનો વિલંબ
જીવલેણ હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું અને કામદારોને કોઈપણ રાહત
માટે વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા. રતન ચંદ્ર સમ્મંતા અને અન્યો
વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્યો (ઉપરોક્ત) (૧૯૯૩) એ. આઈ.
આર. એસ. સી. ૬૦૮. ૨૨૧૪ માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે
નોકરીદાતા દ્વારા બરતરફ કરાયેલો કામચલાઉ મજૂર વિલંબ કરીને
કાયદામાં ઉપલબ્ધ ઉપાયથી પોતાને વંચિત રાખે છે, સમય જતાં
ઉપાય અને અધિકાર પણ ગુમાવે છે. વિલંબ ચોક્કસપણે જીવલેણ
હશે જો તેના પરિણામે ચુકાદા સાથે સંબંધિત ભૌતિક પુરાવા ખોવાઈ
ગયા હોય અને ઉપલબ્ધ ન હોય. જો કે, અમને નથી લાગતું કે કેસમાં
વિલંબ એટલો દોષિત રહ્યો છે કે અપીલકર્તાઓને કોઈ રાહત માટે
અયોગ્ય ઠેરવવામાં આવે. જોકે ઉચ્ચ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે
ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ વિવાદ ઉઠાવવામાં ૭ થી ૯ વર્ષનો વિલંબ થયો હતો
પરંતુ અમને ઉચ્ચ અદાલત તથ્યાત્મક રીતે સાચી નથી
લાગતી. અપીલકર્તાઓની નોકરી ૧૯૮૫-૮૬ અથવા ૧૯૮૬-૮૭
માં કોઈક સમયે સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. પી એન્ડ ટી ડિપાર્ટમેન્ટ

વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (સુપ્રા) AIR (૧૯૮૭) SC ૨૩૪૨ હેઠળ દૈનિક રેટેડ કેઝ્યુઅલ એમ્પ્લોઈઝના ચુકાદાને અનુસરીને, વિભાગ કેઝ્યુઅલ મજૂરોને સમાવવા માટે એક યોજના ઘડી રહ્યો હતો અને અપીલકર્તાઓને તેના પરિણામની રાહ જોવામાં ન્યાયી ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.૧૬-૧-૧૯૯૦ પર તેમને યોજનામાં સમાવવાનો ઈનકાર કરવામાં આવ્યો હતો.૨૮-૧૨-૧૯૯૦ પર તેઓએ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી અને ત્યારબાદ સમાધાનની કાર્યવાહી શરૂ કરી અને પછી વિવાદને ઔદ્યોગિક ટ્રિબ્યુનલ કમ-મજૂર અદાલતમાં મોકલવામાં આવ્યો.અમને નથી લાગતું કે વિલંબના આધારે અપીલકર્તાઓ બિન-અનુકૂળ રહેવાને લાયક છે.

ઉપરોક્ત સ્થિતિ તાજેતરમાં મેસર્સ ભારત કોર્કિંગ કોલ લિમિટેડ વિરુદ્ધ તેમના કામદારોના સુદામડીહ કોલિયરીના સંચાલનના સંબંધમાં નોકરીદાતાઓમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી, જેનું પ્રતિનિધિત્વ રાષ્ટ્રીય કોલિયરી મજૂર સંઘ (૨૦૦૬) ૧ સુપ્રીમ ૨૮૨ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

સ્થિતિથી ઉપર, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો વિવાદિત ચુકાદો અસમર્થનીય છે અને તેને રદ કરવામાં આવે છે.

ખર્ચ અંગેના કોઈપણ આદેશ વિના અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.જો પ્રતિવાદીને શ્રમ અદાલત અથવા ઉચ્ચ અદાલતના આદેશ અનુસાર પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યો હોય, તો તેને ચૂકવવામાં આવેલ પગાર અને અન્ય ભથ્થાં વસૂલવામાં આવશે નહીં.

બી બી બી

અપીલ મંજૂર

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ:સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.